

Попович І. С.,

Херсонський державний університет,

доцент кафедри загальної та соціальної психології

ДО ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ КОНСТРУЮВАННЯ ОСОБИСТІСТЮ МАЙБУТНЬОГО

Ключовою категорією конструювання особистістю майбутнього є темпоральність, яка зв'язує минуле, теперішнє і майбутнє. Дослідження темпоральності, як ідеологеми наукового напрямку вимагає методологічної рефлексії, що у свою чергу дозволить вести мову про значущий поступ психології конструювання майбутнього. Започатковане нами дослідження психології конструювання особистістю майбутнього – є логічним продовженням попередніх наукових пошуків [2-4].

Очікуваний образ є конкретною метою, до якої спрямована активність особистості. Можливі сценарії перебігу подій конкретизують соціальні очікування особистості, які у свою чергу сприяють побудові моделі очікуваного майбутнього. Соціальні очікування особистості – перманентні проєкції у майбутнє, коли на зміну одним очікуваним образам приходять інші [2]. Образ майбутнього – це цілісне уявлення про майбутнє, яке знаходиться в свідомості та постійно впливає на поведінку, діяльність та емоційний стан людини [1, 3], залежить від особистісного егоцентризму [5].

Соціальні очікування особистості (І. С. Попович), когнітивно-процесуальна основа інтерпретації дійсності (В. О. Васютинський), суб'єктивна картина майбутнього (Н. І. Соболева), суб'єктивна структурація соціального простору (Т. Адорно), а також смисловий вимір життєвої перспективи (А. Є. Левенець, В. Г. Панок), оціночний аспект бажаного і очікуваного (Є. І. Головаха), чинник соціальної семантики життєздійснення особистості (Т. М. Титаренко) – це далеко не повний перелік тих вихідних семантичних одиниць, які інтерпретують досліджуваний феномен і потребують методологічної рефлексії у контексті дослідження теоретико-методологічних вимірів конструювання особистістю майбутнього.

Важливим аспектом у дослідженні запропонованого феномену є акцент на пошуку шляхів, засобів і прийомів ефективного впровадження прогресивних технологій, інновацій при переході від «старого до нового». Такий теоретико-методологічний вимір є цілком виправданим, оскільки дає можливість якісно змістово розглянути зазначену проблему, запропонувати шлях оптимізації розвитку та психокорекції соціальних очікувань особистості, врахувати вікові особливості, а також приділити належну увагу вивченню її психологічних референтів.

Логіка теоретико-методологічного пошуку передбачає реалізацію низки завдань дослідження психології конструювання особистістю майбутнього: здійснення теоретичного аналізування і синтезування проблеми конструювання особистістю майбутнього; дослідження наукової спадщини, методологічне рефлексування, виокремлення ідеологем і парадигм у контексті досліджуваного феномену; з'ясування сутнісних ознак обраного феномену та систематизація дослідження конструювання особистістю майбутнього; обґрунтування методологічної бази вивчення конструювання особистістю майбутнього як психічного процесу, стану, властивості, і як процесу та результату творчого відображення соціальної дійсності; визначення концептуальних основ конструювання особистістю майбутнього; побудова соціально-психологічної концепції конструювання особистістю майбутнього; створення структурно-функціональної моделі конструювання особистістю майбутнього; визначення основних змістових психологічних параметрів здатності особистості конструювати майбутнє; застосування психодіагностичного інструментарію для дослідження конструювання особистістю майбутнього; емпіричне дослідження змістових психологічних параметрів здатності особистості конструювати майбутнє; розкриття методологічних, змістово-процесуальних основ побудови програми оптимізації розвитку та психокорекції конструювання особистістю майбутнього; апробація програми оптимізації розвитку та психокорекції конструювання особистістю майбутнього;

психологічний супровід оптимізації розвитку та психокорекції конструювання особистістю майбутнього.

Дослідження теоретико-методологічних вимірів конструювання особистістю майбутнього, виокремлення завдань приводять нас до розуміння, що максимально релевантним поставленій меті, об'єктно-предметному полю дослідження і сучасному стану психологічної науки, є напрямок конструювання майбутнього, який бере початок з ідей соціального конструкціонізму К. Дж. Джерджена. Вчений вважає, що соціальний конструкціонізм фактично знімає питання про відносини між соціальним і індивідуальним, показуючи, що можемо не тільки зрозуміти будь-який психічний процес як процес соціальний, але й соціальний процес – продукт поточних відносин, які не зводяться до групових феноменів [6].

Приведемо результати емпіричного дослідження змістових психологічних параметрів пов'язаних зі здатністю конструювати особистістю майбутнє. Під рівнем інтернальності соціальних очікувань особистості розуміємо відношення кількості ознак, що характеризують рівень суб'єктного контролю над подіями, які мають місце у досліджуваній соціальній ситуації, до загальної кількості ознак окремого тексту чи масиву дослідження. Під відкритістю соціальних очікувань особистості розуміємо відношення кількості ознак, що характеризують майбутнє, до загальної кількості ознак окремого тексту чи масиву дослідження. У контексті виміру «очікувана ситуація/реалізація очікувань» отримуємо координати «інтернальність» і «екстернальність», та «відкритість» і «закритість». Мають місце дві координатні осі: 1) внутрішній/зовнішній суб'єктний контроль, 2) відкритий/закритий локус контроль очікувань. Емпірично встановлено такі типи конструювання моделі очікуваного майбутнього: інтернально-відкрита модель очікуваного майбутнього (ІВМОМ) – характеризується високими показниками інтернальності і відкритості соціальних очікувань особистості; інтернально-закрита модель очікуваного майбутнього (ІЗМОМ) – характеризується високими показниками інтернальності і закритості соціальних

очікувань особистості; екстернально-відкрита модель очікуваного майбутнього (ЕВМОМ) – характеризується високими показниками екстернальності і відкритості соціальних очікувань особистості; екстернально-закрита модель очікуваного майбутнього (ЕЗМОМ) – характеризується високими показниками екстернальності і закритості соціальних очікувань особистості. Запропоновані емпіричні моделі очікуваного майбутнього потребують подальшого експериментального дослідження, концептуального обґрунтування і апробації.

Література

1. Гейко Є. В. Психологія цілісності особистості: монографія / Є. В. Гейко. – Кропивницький: Центрально-Українське видавництво, 2016. – 384 с.
2. Попович І. С. Оптимізація розвитку соціально-психологічних очікувань у студентській групі : навч.-метод. посіб. / І. С. Попович. – Херсон : ВАТ «ХМД», 2013. – 204 с.
3. Попович І. С. Соціально-психологічні очікування в міжособистісній взаємодії у групах курсантів вищих навчальних закладів МВС України : дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.05 «Соціальна психологія; психологія соціальної роботи» / Ігор Степанович Попович; Ін-т соціальної та політичної психології АПН України. – К., 2007. – 223 с.
4. Попович І. С. Феномен ціннісно-орієнтаційної єдності в групі курсантів / І. С. Попович // Проблеми заг. та пед. психол.: зб. наук. праць Ін-т. психол. імені Г. С. Костюка АПН України. – К.: 2002. – Т. IV. – Ч. 5. – С. 203–209.
5. Цемрюк І. Г. Особистісний егоцентризм як проблема психології особистості / І. Г. Цемрюк // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: Зб. наук. праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – № 26(50). – С. 393–398.
6. Gergen K. J. Social psychology as social construction: The emerging vision / K. J. Gergen // The message of social psychology: Perspectives on mind of society. – Oxford: Blackwell, 1997. – P. 113–128.